

RIIGIKAITSE ARENGUKAVA 2013-2022

Eessõna

Eesti sõjaline kaitse põhineb esmasel iseseisval kaitsevõimel ja NATO kollektiivkaitsel. Nii esmase iseseisva kaitsevõime kui NATO kollektiivkaitsel on meil kasu vaid neist üksustest, mis omavad väljaõpetatud isikkoosseisu ning ette nähtud varustust ja relvastust. Selliste üksuste loomisel on käesoleva Riigikaitse arengukava fookus.

Riigikaitse arengukava koostati ühiselt Kaitseministeeriumi ja Kaitseväe ekspertide poolt, võttes arvesse ka teiste riigiasutuste analüüse ning Eesti liitlaste sõjalisi plaane. Arvestades Eesti julgeolekut potentsiaalselt mõjutada võivaid ohte ning järgmise kümnendi jooksul sõjaliseks kaitseks kasutada olevaid ressursse, näeb Arengukava ette reaalsete ning vajadusel kiirelt reageerivate üksuste loomise. Täna on Eesti kiirreageerimisvõime puudulik.

Eeloleva kümnendi jooksul kasvab Eesti sõjaline kaitsevõime oluliselt. Kaitseväe kiirreageerimisstruktuuri hakkab eelmises Arengukavas ettenähtud 18 000 asemel kuuluma üle 21 000 inimese, nende seas tänase 3100 asemel ka 3600 tegevväelast. Eesti põhivalmidus- ja täiendreservi arvatakse kõik Eesti Kaitseväe poolt ajateenistuse käigus välja õpetatud reservväelased ning sinna kuulub kokku 60 000 inimest. 2022. aastaks kasvab põhivalmidus- ja täiendreserv 90 000-ni.

Neli aastat tagasi heaks kiidetud sõjalise kaitse arengukava pole vahepeal asetleidnud majanduskriisi tõttu täiel määral elluviidav: meil on praeguste prognooside kohaselt üle kolmandiku vähem raha kui toona eeldati. Sõjaliste võimete suurenemine on siiski võimalik, kui kaitsekulud jäävad tasemele 2% sisemajanduse koguproduktist ning kui suudame kogu järgneva kümnendi jooksul keskenduda meile vajaminevate ja jõukohaste sõjaliste võimete arendamisele.

Kõik vajaminevad võimed – ka need mida me ei suuda järgneva kümne aasta jooksul välja arendada – jäävad pikemaajalisteks eesmärkideks ning suunatakse täitmisse pärast aastat 2022 või kui kaitse-eelarve vahepeal oluliselt suureneb.

Urmas Reinsalu
Kaitseminister

Riho Terras
Brigaadikindral
Kaitseväe juhataja

Mikk Marran
Kaitseministeeriumi kantsler

Eelmise arengukava ressursilised eeldused ja tegelikkus

1. Eelmine, 2009. aastal kinnitatud 10-aastane arengukava (SKAK 2009-2018) prognoosis ajaperioodil 2009-2018 kaitsekuludeks 5,456 miljardit EUR, arvestusega, et riigi majandus kasvab neil aastatel keskmiselt 8,6% aastas ja kaitse-eelarve osakaal tõuseb 2%-ni SKP-st aastaks 2010.

2. Majanduskriisi tõttu kärbiti kaitse-eelarvet 2009. aastal 17%, lükati edasi kaitse-eelarve tõstmise 2%-ni SKP-st ning vähendati korduvalt majanduskasvu prognoosi.

3. Aastatel 2009-2012 oli kaitsekuludeks kasutada 1,126 miljardit EUR ja rahandusministeeriumi 2012. aasta kevadise prognoosi kohaselt, eeldusel, et kaitse-eelarve jääb tasemele 2% SKP-st, aastatel 2013-2018 kokku 2,539 miljardit EUR. Seega on 2009-2018 reaalsed ja prognoositud kaitsekulud kokku 3,665 miljardit EUR, ehk umbes 33% SKAK 2009-2018 planeeritust vähem.

TABEL – SKAK ressursieelduse võrdlus 2009-2012 reaalsuse ning 2013-2018 osas tänase prognoosiga jooksevhindades

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
SKAK 2009-2018	308,76	395,49	432,30	471,41	518,55	567,82	616,08	665,37	715,27	765,34
Reaalsus ja täpsustatud prognoos	256,02	248,86	279,95	340,88	361,36	384,16	408,92	435,33	462,04	487,64

Kaitse-eelarve suurus

4. Kaitse-eelarve suuruse määramisel võeti planeerimiseelduseks, et aastatel 2013 – 2022 säilib kaitsekulude tase kaks protsenti SKP-st. Majanduskasvu aluseks võeti aastate 2013 – 2016 osas rahandusministeeriumi 2012. aasta suvine majandusprognoos. Aastate 2017 – 2022 osas on majanduskasvu aluseks rahandusministeeriumi poolt kaitseministeeriumile saadetud SKP kasvu prognoos.

5. Võimaldamaks täpsemate algandmete kasutamist planeerimisel arvatati kaitse-eelarve prognoositavad summad ümber 2011. aasta – planeerimise hetkel viimase täisaasta – hindadesse. Allolev tabel kajastab kaitse-eelarvet 2011. aasta reaalhindades ajavahemikus 2013-2022.

TABEL – Kaitsekulude suurus

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
SKP nominaalkasv	6,4%	6,3%	6,4%	6,5%	6,1%	5,5%	5,4%	5,4%	5,3%	5,3%
SKP reaalkasv	3,02%	3,41%	3,49%	3,59%	3,29%	2,75%	2,66%	2,67%	2,59%	2,62%
Raha ostujõu vähenemise koefitsient	92,7%	90,1%	87,6%	85,2%	82,8%	80,6%	78,4%	76,3%	74,3%	72,4%
Kaitsekulude osakaal SKP-st %	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Kaitsekulud (jooksevhind) tuh €	361 359	384 156	408 924	435 329	462 037	487 641	514 048	541 805	570 488	600 705
Kaitsekulud (2011a hind) tuh €	335 112	346 278	358 282	370 738	382 643	392 876	403 034	413 512	423 938	434 728

Riigikaitse arengukava 2013-2022 lühikokkuvõte

6. Rahuaja riigikaitse seadus määratleb riigikaitse põhikavadena julgeolekupoliitika alused, riigikaitse strateegia, riigikaitse arengukava, sõjalise kaitse tegevuskava ja kaitsetegevuse operatiivkava.
7. Riigikaitse arengukava määrab riigikaitse strateegia alusel kaitsevõime tugevdamise prioriteetsed suunad ja võimenõuded, pikaajalised arendusprogrammid ja üldised ressursipiirangud kaitsevõime arendamisel. Riigikaitse arengukava kehtestab Vabariigi Valitsus kaitseministri ettepanekul kümneks aastaks ja see vaadatakse üle kaitseministri ettepanekul igal neljandal aastal.
8. Käesolev Riigikaitse arengukava käsitleb perioodi 2013 – 2022 ning ta asendab seni kehtinud Sõjalise kaitse arengukava 2009 – 2018. Dokumendis sätestatud arengueesmärgid täpsustatakse iga-aastaselt kesk-pika perioodi arengukavades ja riigi eelarvestrateegias.
9. Riigikaitse arengukava peamine juhtmõte on reaalsete ning vajadusel kiirelt reageerida suutvate üksuste tootmine.
10. Maismaaoperatsioonide osas on Arengukava planeerimisperioodi jooksul põhitähelepanu kiirreageerivate jalaväebrigadide loomisel, soomusmanöövervõime arendamisel ning tankitõrje tugevdamisel.
 - a. 1. Jalaväebrigadid varustatakse ja relvastatakse täielikult ning selles arendatakse välja soomusmanöövervõime; brigaadi koosseisus olev elukutseline *Scoutspataljon* saab moodsad jalaväe lahingumasinad, ülejäänud brigaadi manööverpataljonid varustatakse soomukitega.

- b. 2022. aastaks luuakse ja arendatakse täielikult välja ka 2. Jalaväebrigad, mis tõstab oluliselt Kaitseväe tulejõudu ning kiirreageerimisvõimet.
 - c. Kaitseväe tankitõrjevõime tõuseb märgatavalt tänu moodsaimate tankitõrjeraketikomplekside hankimisele mõlemale brigadile.
 - d. Mobiilse ja suure ulatusega tuletoetuse tagamiseks hangitakse Kaitseväele 155mm liikursuurtükid.
 - e. Lisaks eelnimetatuile näeb Arengukava ette ka vajaduse raske-soomusmanöövervõime ehk tankide ning keskmaaõhutõrjevõime järele. Ressursipiirangute tõttu on 2022. aastaks võimalik nende võimete arendamise alustamine, kuid mitte täiel määral väljaarendamine. Otsus selle osas, millal täpselt tankipataljon ja keskmaa õhutõrjepataljon lõplikult välja arendatakse, langetatakse järgmise Riigikaitse arengukava koostamise ajal 2016. aastal.
11. Territoriaalkaitse¹ poolt loodavat kogu Eestit katvat turvavaipa hakatakse senisest veelgi enam tähtsustama ning maakaitse saab konkreetse vastutaja – Kaitsealiidu – kellele see saab olema peamine sõjaline ülesanne.
- a. Maakaitse (15 Kaitsealiidu malevat) tõhus sõjaline juhtimine ka kõige keerulisemas situatsioonis toimub kriisi- ja sõjaolukorras aktiveeritavate viie territoriaalse vastutusalaaga maakaitseringkonna kaudu.
 - b. Maakaitsestruktuuri kuuluvad üksused varustatakse ja relvastatakse täielikult.
 - c. Toetatakse vabatahtlikkust riigikaitstes ning eesmärgiks võetakse Kaitsealiidu liikmeskonna suurendamine tänaselt 22 250-lt kümne aastaga 30 000-le.
12. Õhuoperatsioonide osas näeb Arengukava ette Eesti õhukaitsevõime suurendamist ning Ämari lennubaasi väljaarendamist. Õhuvägi on täielikult integreeritud NATO õhu- ja raketikaitstesüsteemi ning tagab katkematu õhuseireinfo Eestile ja kogu NATO-le.
- a. Õhuväele hangitakse täiendavad keskmaa-õhuseireradarid ning moderniseeritakse olemasolevaid.
 - b. Välja arendatakse Õhuväe juhtimis- ja teatamiskeskus, mis on suuteline osana NATO integreeritud õhu- ja raketikaitstesüsteemist juhtima õhukaitseoperatsioone.
 - c. Ämari lennubaas saavutab võime võõrustada liitlaste lennubahendeid, sealhulgas hiljemalt 2015. aastal ka ühte NATO õhuturbe rotatsiooni aastas.
13. Mereväes jätkatakse miinisõjavõime arendamist kolme moderniseeritava miinitõrjelaevaga ning tuukrigrupi ja ühe toetuslaevaga. Merevägi jätkab osalemist rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides ja NATO Alalises

¹ Dokumendis kasutatakse mõisteid *territoriaalkaitse* ja *maakaitse* sünonüümidena.

- miinisõjagrupis, kindlustades nii muuhulgas NATO alalise miinilaevade grupi (SNMCMG1) sagedase kohaloleku Läänemeres.
14. Kaitsevägi saavutab võime viia lühikese etteteatamisega kogu riigi territooriumil läbi erioperatsioone. Alates 2012. aastast panustab erioperatsioonide üksus Eesti liitlaskohuste täitmisele välisoperatsioonides.
 15. Luure- ja eelhoiatus jäävad ka uue Arengukava kohaselt prioriteediks. Vahepealse nelja aastaga on valdkonda jõuliselt arendatud, kuid keerulisemaks muutuv julgeolekusituatsioon ning potentsiaalselt aina kiiremini arenevad julgeolekuohud tingivad vajaduse olla arengutest alati vähemalt sammu võrra ees.
 16. Arengukava pöörab erilist tähelepanu Kaitseväe mobilisatsioonile ja toetusele.
 - a. Eesti sõjalise kaitse mobilisatsiooni ja toetuse ülesanded koondatakse loodavasse Toetuse väejuhatusse.
 - b. Toetuse väejuhatuse põhilised ülesanded on mobilisatsiooni ja formeerimise, logistilise toetuse ning vastuvõtva riigi toetuse alaste valdkondade juhtimine ning sõjalise hariduse valdkonna koordineerimine.
 17. Suureneb sõjalise kaitse juhtimise efektiivsus ning väheneb bürokraatia.
 - a. Kaitseväge juhitakse ühest operatsioonide ja strateegilise tasandi staabist, Maaväe staap ja Kaitseväe Peastaap liidetakse;
 - b. Mere- ja Õhuväes jääb kummaski alles üks staap; kaotatakse eraldiseisvad Lennubaasi, Õhuseiredivisjoni, Miinilaevade divisjoni ning Mereväebaasi staabid.
 - c. kaitseringkonnad reorganiseeritakse ning territoriaalkaitse antakse tervikuna Kaitseliidu pädevusse. Sõjaaja maakaitsestruktuuris luuakse lisaks Maakaitse staabile viis territoriaalse vastutusala maakaitseringkonda, neist üks saab vastutama nn Suur-Tallinna ala eest. Rahu ajal on maakaitse ringkondade staabid Kaitseliidu Peastaabi või Kaitseliidu malevate staapide koosseisus.
 18. Suureneb kaitseministeeriumi valitsemisala tugiteenuste efektiivsus.
 - a. Kaitseväe koosseisus luuakse valitsemisala ühine info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arendus- ja halduskeskus, kuhu koondatakse valitsemisala asutuste info- ja kommunikatsioonitehnoloogilise arenduse ja toetuse funktsioonid.
 - b. Kaitseministeeriumi valitsemisala logistikasüsteem korraldatakse ümber ning nelja aasta jooksul luuakse ühisasutus, mis tagab efektiivse, tsentraliseeritud ja läbipaistva varustuse ning taristu elutsükli haldamise nii rahu kui sõja ajal.
 - c. Veteranide toetusteenuse paremaks juhtimiseks koondatakse veteranide toetusteenused ühtsesse, Kaitseväe koosseisus loodavasse

toetusteenuste keskusesse, mis juhib ja administreerib veteranide toetusteenuseid kogu Kaitseministeeriumi haldusala ulatuses.

19. Võrreldes eelmises arengukavas ettenähtuga on ajateenijate arv veerandi võrra suurem – aastas võetakse varemplaanitud 2500 asemel teenistusse 3200 ajateenijat.
 - a. Tänapäevane ajateenistuse mudel säilib ning ajateenistus jääb reservüksuste väljaõpetamise ja elukutseliste üksuste mehitamise peamiseks baasiks. Alates 2013. aastast saavad vabatahtliku kaitsevägekohustuse võtta ka naissoost Eesti kodanikud.
 - b. 2014. aasta lõpuks tagatakse kõigile ajateenijatele kaasaegsed olmetingimused. Selleks suurendatakse laienemisvõimalustega linnakuid Tallinnas (Miinisadam), Tapal, Jõhvis, Võrus ja Ämaris. Kulude kokkuhoiu eesmärgil suletakse perspektiivitud ning täielikult amortiseerunud linnakud Marja tänaval ja Rahumäe teel Tallinnas ning Meegomäel.
20. Tegevväelaste juurdekasvu tagamiseks viiakse 2013. aastal palgad Kaitseväes ja Kaitseväe liidus konkurentsivõimeliseks. Seda tehes lähtutakse põhimõttest, mille kohaselt ei tohi Kaitseministeeriumi valitsemisala personalikulud ületada ühelgi planeerimisperioodi aastal kolmandikku valitsemisala eelarvest.
21. Kaitseministeeriumi valitsemisala tsiviilisikute palgaraha osakaal valitsemisala personalikulude eelarves ei suurene. See tähendab, et täiendavate tsiviilisikute ametikohtade loomine või palkade inflatsioonist ja kaitsekulude üldkasvust kiirem suurenemine saab toimuda vaid muude tsiviilisikute ametikohtade arvelt.
22. Väljaõppealade arendamisel on peamine prioriteet Kaitseväge Keskpõlvkonna, mis peab võimaldama jalaväepataljoni lahingulaskmisi ja õhk-maa pommitamist. Välja arendatakse Nursipalu, Sirgala ja Männiku harjutusväljad ning Tapa, Jõhvi, Uniküla, Männiku ja Klooga lasketiirud. Lisaks nähakse ette Kaitseväe malevate väljaõppe toetamiseks 7-10 täiendava välilasketiiru rajamine Kaitseväe liidu otsustatud asukohtadesse.
23. Kaitseministeeriumi valitsemisala jätkab küberkaitse tähtsustamist nii rahvusvaheliselt kui riigisiselt, kasutades selleks muuhulgas Kaitseväe liidu küberkaitseüksuse ning NATO Kooperatiivse Küberkaitsekeskuse koostööst tekkivat sünergia.
24. Jätkatakse panustamist NATO, Euroopa Liidu ja/või tahtekoalitsioonide juhtimisel läbiviidavatesse riigivälistes operatsioonidesse Eesti julgeolekupoliitiliste eesmärkide saavutamiseks. Planeerimiseeldusena on lähtutud NATO vägede kasutatavuse suurendamise nõuetest.
25. Erinevalt sõjalise kaitse valdkonnast ei ole teiste riigikaitse valdkondade osas varasemalt riigikaitse ülesandeid tuvastatud, mistõttu analüüsiti käesoleva arengukava koostamise käigus koos Siseministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi,

Välisministeeriumi ning Riigikantselei esindajatega esmakordselt ülesandeid riigikaitse laia käsitluse kontekstis. Analüüsi lähtealuseks olid Riigikaitse strateegias sätestatud ametkondade põhirollid riigikaitse küsimustes. Arengukava koostamisel tuvastati asjaomaste asutuste riigikaitse ülesanded ja koostati vastavad tegevuskontseptsioonid. Arengukava rakendusfaasis keskendutakse riigikaitse mitte-sõjaliste valdkondade osas meetodika täpsustamisele ja tuvastatud ülesannete mahu ja ressursianalüüsi läbiviimisele. Arengukava on loonud protsessis osalevate asutuste koostöös platvormi riigikaitse ametkondadeülese planeerimise edasiarenduseks.

Lõppsõna

26. Riigikaitse arengukava ning kõik selles ettenähtu tugineb mitmetel omavahel läbipõimunud eeldustel: julgeolekukeskkonna arengud ja sõjalised vajadused, kaitsekulude suurus, väevõimepaketiga otseselt mitte-seotud kulu osakaal kaitse-eelarvest ning erinevate sõjaliste võimete ressursiline vajadus ülalpidamise, loomise ja tegevälaste arvu seisukohast.
27. Arengukavas otsustatud vägi on loodav vaid juhul kui mainitud eeldused oluliselt ei muutu ning kui kaitse-eelarve ressursid suunatakse planeerimisperiodil vaid arengukavas määratletud võimete ja üksuste arendamiseks.
28. Arengukavas ettenähtud muutuste esilekutsumiseks tuleb astuda täiendavaid samme, mida täpsustavad lühema perspektiiviga planeerimisdokumendid: sõjalise kaitse tegevuskava, Kaitseministeeriumi valitsemisala nelja-aastane arengukava ja iga-aastased riigi-eelarved. Lisaks neile on Arengukava elluviimiseks on tarvis välja töötada mitmeid muid õigusaktide eelnõusid. Nende koordineeritud väljatöötamise kavandamiseks koostatakse 2013. aasta aprilliks detailne rakenduskava.